

მეცნიერებათა

მწველმან კეთილმან სული
თვისი დაჰსდვის ცხოვართათვის
იოან. 10—11.

№ 16

1883—1908 წ.

30 აგვისტო

ზ ი ნ ა ა რ ს ი.

სალიტერატურო განმარტება: როგორ უნდა დაიფარო თავი ხოლერისაგან, ა. ა. საყვარელიძისა.—პროფესორ ბასილ მოსეს-ძის პეტრიაშვილის ხსოვნას.—რენანის აზრი სახარების შესახებ.—გოლგოთისკენ, ონომფრე მწირისა.—სამედიკატორო სასამართლო.—ახალი ამბები და შენიშვნები.

სწავლა და მაცნეობა ქრისტიანობაში სარწმუნოებასა და კეთილ-ზნობაზე:—წიგნი რიცხვთა.—განცხადებანი.

როგორ უნდა დაიფარო თავი ხოლერისაგან. *)

ჩვენს სახელმწიფოში გაჩნდა ხოლერა. თუმცა ეხლანდელ დროში, როდესაც ჩვენ ვიცით როგორია მისი თვისებანი და განსაკუთრებით რაშიდ იმალება მისი გადამდები თვისება, ხოლერა არ არის ჩვენთვის ისე საშიშო, როგორც წინად იყო, მაგრამ ეს სენი მაინც ძლიერ საფრთხილოა. ხოლერა იქ, სადაც კი გაჩნდება, გასაკვირველი სისწრაფით ვრცელდება ხშირად ძალიან დიდი ნაწილი იმ ადგილის მცხოვრებთა ხდება ავით; ავად გამხდარებში კი ნახევარზე მეტი კვდება, ამისათვის საჭიროა აღრვეე მომზადება. ამ საშიშარი სტუმრის შესახვედრად მომზადებას ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს.

ანტ კთ სხვა სუნთან ან შეიძლება უფრო ადვილად ბრძოლა, როგორც ხოლერასთან, თუ კი მკაცრად იქმნება დაცული საწმინდე და სისუფთავე ავადმყოფთა მოვლაში.

*) ეს სტატია მივიღეთ ჩვენ სტუდენტის ა. ა. საყვარელიძისაგან, რომელსაც გადაუთარგმნია პროფესორის ვისაკოვიჩის წარმოთქმული ლექციიდან. ვინაიდან დღეს საქართველოში გაჩნდა ხოლერა საჭიროდ მივიჩინეთ მისი დაბეჭდვა როგორც ჟურნალში ისე წიგნაკად. იმედია სამდგვლოება წაუკითხავს ამ სტატიას ხალხს. და მით ცოტა სინათლეს შეიტანს მდაბალ ხალხში.

იმისათვის, რომ მედგრად ვებრძოლოთ რომელსამე გადამდებ სენს, საჭიროა იცოდეთ მისი წარმოდგენის მიზეზი, რასში მდგომარეობს მისი გადამდებლობა და როგორია საზოგადოდ მისი თვისებანი?

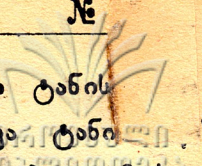
ჯერ კიდევ დიდი ხანი არ არის მას აქეთ, რაც ჩვენ არაფერი არ ვიცოდით ხოლერის გადამდებობაზედ, მაგრამ, საბედნიეროდ, შესაძლო შეიქმნა მისი გამოკვლევა და მისი თვისებების შესწავლა. მე სწორედ მსურს ეს გამოკვლევა გავაცნო მკითხველს და იმ ზომებზედ მიუთითოთ რომელიც საჭიროა მიიღონ ხოლერის დროს.

ხოლერა გადამდები და გამყოლი სენია. სამუდამოდ ის სცხოვრობს ინდოეთში, ძალიან შორს ჩვენგან, მაგრამ ყოველთვის, როცა ის ჩვენში ჩნდება, იქიდან გადმოაქვთ ხოლმე ან თვით ავადმყოფთ და ან მათ ავეჯს. ის გარემოება, რომ ის მუდამ ინდოეთში ცხოვრებს, მაშინ როდესაც ჩვენში დროებით ჩნდება და მალე ქრება, დამოკიდებულია ბევრ სხვა და სხვა პირობებზედ.

ჩვენ ვიცით, რომ ხოლერის მუდმივი სამშობლო ნოტიო და ტბიანი ადგილია. მცხოვრები ამ ადგილებისა ძალიან უსუფთაონი და ცოტა მოთხოვნილებისანი არიან. ერთი და იგივე ტბის წყლით ინდოელი სარგებლობს როგორც სასმელად აგრეთვე საცვლების სარეცხადაც;

რედ.

პროფ. ა. ა. საყვარელიძე
სახელმწიფო ენციკლოპედია
ბიბლიოთეკა

და სხვა სიბინძურე და ამით, უეჭველად, ხოლერა სამუდამოდ იმაგრებს ფეხს. ჩვენში კი, სადაც მის წინააღმდეგ ვლებულობთ სხვა და სხვა ზომებს და სადაც სულ სხვა ჰაერია, ხოლერას დიდხანს ცხოვრება არ შეუძლია.

ხოლერა ჩნდება კუჭის ძლიერ ამგვრევით— ფაღარათით და პირის ღებით, მაგრამ არა ყველას ერთნაირად: ზოგს უფრო სუსტად—ზოგს კიდევ უფრო მძიმედ—ერთს ემართება უცებ—მეორე კი ნამდვილ ხოლერამდი ერთი, ორი ან რამოდენიმე დღის წინეთ გრძნობს კუჭის არევე დარევას (не-исправность) ბაცილას. ზოგი ორი-სამი საათის შემდეგ კვდება, ხან და ხან კი ავადმყოფობა ერთ კვირას და მეტსაც გრძელდება. ნამდვილი ხოლერა იწყება ძლიერის და ხშირის ფაღარათით. ნავალი (испращенія), თუ თავიდან ყვითელი ფერისა არის, მალე ხდება სულ უფერული, მღვრიე, წყალივით პატარა კურკუშალებით; დაემგვანება ხოლმე ბრინჯის ნახარშს და თითქმის სუნი არ უდის; იშვიათად ხდება, როცა ნავალი არის ხოლმე სისხლით შეფერილი ვარდის ფრად; მაგრამ ისეთი მუჭი სისხლისებური ნავალი, როგორც იცის მუცელამ, ხოლერის დასაწყისში არასოდეს არ არის ხოლმე. ნავალზედ გაყავს 30—40-ჯერ ღლე და ღამეშიდ, ხანდისხან უფრო მეტჯერ; ტკივილები იშვიათად იცის.*

ფაღარათს მალე მიემატება ხოლმე საშინელი პირის ღება აგრეთვე წყლისებური მღვრიე სითხისა შარდი ცოტავდება და ბოლოს სულაც შეკავდება. ხშირად, თითქმის ყოველთვის ხოლერის დროს ფეხის კუთები იმანჭება—იმანჭება აგრეთვე ხშირად სხვა კუთებიც. მალე ავადმყოფი ისე სუსტდება, რომ საჭიროებისათვის ვეღარ დგება და ისვრება თავის ქვეშ საგებში-ფეხები უცივდება, თვალები ჩაუფარდება, ცხირი ჩამოეშვება, კარგავს ხმის კრიალს, ტანზედ აღდება ცივი ოფლი, მაჯა უსუსტდება, გულის ცემა უჩერდება და კაცი კვდება.

სიკვდილის წინ ტემპერატურა ტანისა დაიწევა ხოლმე; სიკვდილის შემდეგ კი ხშირად უცებ აიწევეს ხოლმე. ამასთანავე ნიშნავთ კუთების ძლიერ

გაფშეკებას. ეს სიკვდილის შემდეგი ტანის და მაცდური განძრევა სხვა და სხვა ტანის ღებებისა, რომელიც შედეგია გაფშეკებული მუსკულების თან და თან დასუსტებისა, არის მიზეზი მისა, რომ ცრუ მორწმუნენი ფიქრობენ, რომ ხალხს ცოცხლად მარხავენო.

თუ საქმე მორჩენისაკენ მიდის, მაშინ ფაღარათი კლებულობს, პირის ღება ისპობა; შარდი ისევე იწყებს დენას და ავადმყოფი რამოდენიმე დღეში რჩება. მაგრამ ხანდისხან მორჩენა გრძელდება. სნეულს უჩნდება სხვა და სხვა ავადმყოფობა; როგორც არი: ხურვებისებური მდგომარეობა, ფაღარათი სისხლით ან კიდევ სხვა, ავადმყოფებს რომელთაც თავის თავათაც შეუძლიათ ჩაიყვანონ ავადმყოფი სამარეშიდ.

ერთხელ ვინც გადიტანს ხოლერას, ის მეორეთ მით არ გახდება ავათ, მაგრამ, თუ კი რამოდენიმე წლის შემდეგ კვლავ გაჩნდა ხოლერა, ის კიდევ შეიძლება გახდეს ავათ.

მრავალგზის დაკვირვების შემდეგ გამოირკვა, რომ ხოლერიან ავადმყოფს წელგებში აქვს გადამდები ძალა. ხოლერის დროს წელგებში ვრცელდება ურიცხვი პატარა-პატარა სულდგმულები, რომელთაც „ბაქტერიებს“ ეძახენ; უბრალო თვალთ მათი დანახვა შეუძლებელია; მათი დანახვა შესაძლოა მხოლოდ ძალიან გამადიდებელ მინებ ქვეშ (მიკროსკოპში). ამასთან თითო რომ გაადილო 1000-ჯერ, წარმოგვიდგება პატარა—წვრილი ბრჩილების (кавычки), რომელნიც გვანან მსგავსი მძიმეებს (запятая) წიგნში. ეს ბაცილები, რომელიც გამოაჩინა შესანიშნავმა გერმანელმა მეცნიერმა კოხმა, მრავლდებიან გასაკვირველ სისწრაფით: ერთისაგან ერთ ღლე და ღამეში ჩნდება ბევრი მილაონი მგზავსი ბაქტერიებისა; ხოლერიანის ნავალის პატარა წვეთში ისინი არიან რამდენიმე ასიათასი. საკმარისია ორი—სამი ამისთანა ბაცილა ჩავიდეს კაცის წელგებში, რომ მალე გამრავლების შემდეგ გამოიწვიოს ხოლერა. თუმცა ყოველ მრთელ ადამიანსაც დღიდან დაბადებისა წელგებში ბევრი სხვა და სხვა ბაქტერიები ჰყავს, მაგრამ ეს

*)ძალიან იშვიათად, მაგრამ მაინც ხდება მაგალითი (შემთხვევა) უფაღარათო ხოლერისა. ამ შემთხვევაში წელგებში მაინც იმყოფება დიდძალი სითხე ბრინჯის ნახარშის მსგავსი.

უკანასკნელნი სულ ხვა ჯურისა არიან; კაცისათვის ისინი უვნებელნი—ზოგი კი მარგებელნიც არიან. ხოლერის ბაცილები ჩნდებიან მხოლოდ ხოლერის დროს და სხვა რამე სენის დროს არასოდეს არ არსებობენ. ზოგ ხოლერიანის ნავალში ისინი ბლომად არიან, ზოგში კი ნაკლებად, მაგრამ უმართოთ კი არ შეიძლება რაც უნდა სუსტი ხოლერის ფალარათი იყოს, ბაცილებს შეუძლიათ გადადვან სენი აღამიანს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ისინი რამე გზით პირიდან და კუჭიდან წელებში მოხვდებიან. ხოლერის დროს მათი გამაჩენა შეიძლება მხოლოდ წელებში ისინი არ არსებობენ ავადმყოფის სისხლში, შარდში, ოფლში და ჰაერში. სხვა რამე ცხოველთათვის ისინი უვნებელნი არიან.

უნდა შევნიშნოთ, რომ ავადმყოფობის მოვლენას იწვევს არა თვითონ ხოლერის ბაცილები, არამედ ის შხამი, რომელსაც ისინი ამრავლებენ წელებში. ეს შხამი ახელებს (раздражает) წელებს, იწვევს ფალარათს და, უჯდება რა სისხლში, სწამლავს აღამიანს. ამავე დროს ძლიერ სასტიკად მოქმედობს ავადმყოფზედ ფალარათისაგან გამოწვეული სისხლის შეკუმშვა, რის გამოც ძლიერ ძნელდება სისხლის ძარღვებში მოძრაობა.

გამოკვლევამ გვაჩვენა, რომ ხოლერის ბაცილებს კარგ წყალშიდაც შეუძლიათ იცხოვრონ ერთ თვემდის. აქედან ნათლად სჩანს რა მავნებელია ხოლერის დროს მდინარე წყალში სარეცხის რეცხა და ფეხისადგილების ჰებთან ახლოს დადგმა. მართლაც გამოკვლეულია, რომ ხოლერა გადადის (ედება) უმეტეს ნაწილად წყლის საშვალეებით და ვრცელდება მდინარე წყლის დაყოლებათზედ. ხოლერიანის ნავალში ბაცილებს შეუძლიან იცხოვრონ ერთ თვემდის. ამისათვის ხოლერიანის ნავალით და პირის ნალებით გასვრილი საცვლები და ტანთსაცმელი არის გადამდები წყარო. სწორეთ ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ მრეცხელი ქალები შედარებით ხშირად ხდებიან ავით ხოლერით. წყლის გარდა აგრეთვე შეიძლება ხოლერა გადაედვას კაციდან კაცს სხვა და სხვა ამანათების (вещь) და საკმელ სურსათის საშვალეებით. იქ, სადაც არის ხოლერიანი, ახლო მყოფთა უსუფთაობის გამო ბაცილებს შეუძლიათ აღვილად ჩა-

ვარდენ რძეში, დააჯდენ მწვანის და სხვა რამე სურსათს. ვინ მოგცემს მის პირობას, რომ მერძევე, რომელიც უვლიდა ხოლერიანს, არ გამოწვევლის ძროხას გასვრილი ხელებით? ამასთანავე ვინ არ იცის, რომ ჩვენს სოფლებში ხშირად ფეხისადგილები სულ არ არსებობენ და მცხოვრები დიდ საჭიროებისათვის გარედ მიდიან? თუ კი მოვიგონებთ, რომ ერთ ხოლერიანის ნავალს ყველა იმდენი გადამდები ბაცილები, რომ ძლიერ საკმარისია მოედვას მთელ ქალაქს თუ კი სხვა და სხვა ადგილს გადავიტანთ, მაშინ ყველასათვის ცხადია ხოლერის ასე სისწრაფით გავრცელების. მიზეზი. თუ ნავალი მალე გახმა, მაშინ გადამდები თვისება იკარგვის—ბაცილები კვდებიან. სანამ ბაცილები ნოტიო (სოველ) ადგილს იმყოფებიან, მათ არ ძალუძთ მალლა აიწიონ და ჰაერში ფრენა იწყონ, თუ გახმენ და მტვერთან ერთად ჰაერს შეუერთდნენ, მაშინ ისინი კაცისათვის უვნებელნი არიან. აქედან გამოდის, რომ ჩვენდა საბედნიეროდ, ხოლერა ჰაერით არ გადადის. ამასთანავე საჭიროა ვიცოდეთ, რომ ხოლერის ბაცილის მოკვლა შეიძლება სხვა და სხვა საშუალებით. თუ წყალს გავათბობთ ადულებამდის (60°C), მას მოვსპობთ; კარბოლის სიმჟავე, სულემბა, სხვა და სხვა სიმჟავეები, განსაკუთრებით მარილი, (соляная), სულ ცოტათი გარეული წყალში, აღვილად ჰკლავს ხოლერის ბაცილას, ამნაირადვე მოქმედობს კირის რძე (известковое молоко), შაბიბანი (купорось) და სხვ. ეს გარემოება დიდ მნიშვნელოვანია. აქედანა სჩანს, რომ თუ პირველი შემთხვევა ხოლერისა დროზედ იქნა შენიშნული მაშინ ამ ზემო მოხსენებულ საშვალეებათა მეოხებით შესაძლოა ის გადამდები ბაცილები, რომელიც ხოლერიანის ნავალს და პირის ნალებს ყველა ამით შეაჩერო სენის შემდეგი გავრცელება. ამავე მიზეზის გამო გვირჩევენ—ხოლერის დროს მოუდულებელ რამეს და გაუთბობელს ნუ სვამთ და ნუ სკამთო.

განა მართლა ასე საფრთხილოა ხოლერის დროს მოუხარშველი რამეს ჰამა? ბევრი აკი კიდევაც ჰამს და კიდევაც სვამს, მაგრამ ავით კი არ ხდება? საჭიროა გავიგოთ რად არის რომ ერთი ხდება ავით ხოლერით და მეორე კი არა. ეს აიხსნება ხოლერის ბაცილების თვისებით. მას არ შე-

უძლიან გალიტანოს რამე სიმჟავე, (кислота); მრთელ კაცის კუჭში კი ყოველთვის იმყოფება მარილის სიმჟავე, საჭირო საკმელის მოსანელებლად. კუჭის წვენში (желудочный сок) ასეთი სიმჟავე ცოტაა, სულ 1000 ნაწილზე ორი (2) ნაწილი, მაგრამ ესეც საკმარისია, რომ $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ საათშიდ მოსპოს ხოლერის ბაცილა. ადვილად გასაგებია აქედან ის, რომ ხოლერის ბაცილა კიდევაც რომ ჩავიდეს კუჭში, თუ ეს კუჭი მრთელია, იღუბება, თუ კუჭი ავადმყოფია—სიმჟავეც ნაკლებია; ხან და ხან სულაც აღარ არის, რის გამოდაც ბაცილა კუჭშიდ აღარ კვდება. აი სწორედ ამიტომ უფრო ხშირად ხდებიან ავათ ის პირნი, რომელთა კუჭი მოშლილია (разстроены) ცუდი სანოვავით მწვანილით, კვასით, ხმელი თევზით და სხვა ძნელად მოსანელებელ საკმელით, ან კიდევ ბევრი სპირტიანი სასმელებით. გარდა ამისა სხვა მიზეზების გამოც შეიძლება ხოლერის გადადება იმ შემთხვევაშიდაც, როდესაც კუჭი მრთელია. საქმე იმაში მდგომარეობს, რომ საკმელი კუჭში მოსანელებლად რჩება, საზოგადოდ 2—3 საათს. ეს დრო ძლიერ საკმარისია, რომ მოისპოს ყველა ბაცილები, რომელნიც მოხვდნენ კუჭში, მაგრამ თუ კი კუჭი რამეთი ოდნავ განელებულია, ის 2—3 წამის შემდეგ საკმელის მიღებისა იკუმშება და ერეკება საკმელს წელებში. აქ კი მრთელ კაცსაც არა აქვს სიმჟავე და თუ ამ საკმელთან ერთად ხოლერის ბაცილაც იყო, ის ცოცხალი შედის წელებში; აქ მრავლდება და ერთი ან ორი დღის შემდეგ იწვევს ხოლერას. ამით აიხსნება ის გარემოება, თუ რად არის საფრთხილო ხოლერის დროს ჰემა მწვანილისა, ხილისა, დამარილებული თევზისა და სხვა ძნელად მოსანელებელ საკმელისა; არა იმიტომ მხოლოდ, რომ ამათთან ერთად ადვილია ხოლერის ბაცილის გადაყლაპვა, არამედ მიტომაც, რომ ამებით კუჭი ადვილად ხელდება, იკუმშება უდროოდ და ამით ხელს უწყობს ხოლერის ბაცილების წელებში გადასვლას.

კიდევ უფრო საფრთხილოა მიღება ისეთი სასმელისა, რომელიც კუჭსაც ახელებს და ამასთანავე ძლიერ ათხელებს კუჭის წვენის სიმჟავეს, მაგალითად: საზამთროს ან ნესვის წვენი, ცივი წყალი, და სხვა და სხვა სასმელები. მაგრამ, მეორეს მხრით

აქედან იმ დასკვნის გამოყვანა არ შეგვიძლია, რომ თუ ხოლერის დროს მივიღებთ შიგნით მარილის სიმჟავეს, ამით თავს დავიფარავთ. ხშირად სიმჟავეს მიღება საფრთხილოა და რამდენიც კი არ უნდა ვიღოთ, მაინც შეუძლებელია წელებში მყოფი ნაჭამი გავხალოთ მჟავედ—ეს ერთი-და მეორე ის, რომ ამით ვერ მივალწევთ იმას, რომ ხოლერის ბაცილა ადრე არ გავიდეს კუჭიდან წელებში, თუ კი ის საკმელთან ერთად კუჭში მოხვდა. მაგრამ რამოდენიმე შემთხვევაში, როდესაც წყურვილის მოსაკლავად კარგი წყალი არ არის და მისი გადაღუდება კი შეუძლებელია, სასარგებლოა მიუმატოთ წყალს რამოდენიმე მარილის სიმჟავე.

ზემო მოყვანილისაგან ჩვენ ვხედავთ, რომ ხოლერის გადამდები თვისება უმეტესად იმალება ხოლერიანის ნავალში და პირის ნალებში; მას რამოდენიმე ხანს შეუძლია იცოცხლოს ნავალში, წყალში და იმ ადგილას, სადაც ნავალთან ერთად მოხვდა, ბევრ საკმელ სურსათზედ, მაგრამ დიდხანს არსებობა და გამრავლება ბუნებრივ პირობებში მას არ შეუძლია. კაცს გადაედება ხოლერა ან პირდაპირ ავადმყოფისაგან (მესამე პირისაგანაც კი) ან საკმელით, რომელიც გასვრილია ხოლერის გადამდები ბაცილებით. მაგრამ ვოველთვის გამრავლების და გადადების უმთავრეს წყაროს წარმოადგენს კაცის წელები და არა გარეგანი ბუნება. ბაქტერიოლოგიურ ლაბორატორიაში ხოლერის ბაცილები ძლიერ ადვილი გასამრავლებელია ხელოვნურად, მაგრამ ბუნებაში კი სულ სხვა ნაირად არის საქმე. მაგალითად რძეში ხოლერის ბაცილა შესანიშნავად მრავლდება, მხოლოდ პირველ 24 საათს, მერე კი. როდესაც რძე აიჭრება (დამჟავდება) ისინი იხოცებიან; ჰის წყალში მას არ ძალუძს იცოცხლოს ერთ თვეზედ მეტი, მზეზედ ის იღუბება 1—2 დღეში და კიდევ უფრო ადრეც. აი ის მიზეზები რომელისა გამო ხოლერას არ შეუძლია ჩვენში დიდხანს არსებობა და რაც უფრო ენერგიულად მივიღებთ მის წინააღმდეგ ზომებს, მით უფრო მალე მოისპობა იგი.

სხვათა შორის ხოლერის გავრცელების საქმეში უნდა მიექცეს ყურადღება სხვა და სხვა მწერებს. ხშირად ბუზი, დააჯდება რა ნავალს ან პირის ნალებს, მერე გადაჯდება პურზედ ან სხვა საქმელზედ — გადააქვს შეუმჩნეველად ხოლერის ბაცილები. მაგრამ, რადგანაც არც სისხლიდან, არც კანიდან (чрезъ кожу) არ შეიძლება ხოლერის გადაღება და, რადგანაც თვით ბაცილები, რაკი განმებიან, იღუპვიან, არ შეიძლება ისეთი ბრალი დავდოთ მწერებს ხოლერის გავრცელებაში, როგორც ზემო მოყვანილ პირობათ. ძაღლებს და სხვა შინაურ ცხოველებსაც ადვილად შეუძლიათ გაავრცელონ ხოლერა.

გაგრძელება იქნება.

პროფესორ ბასილ მოსეს-ძის პეტრიაშვილის ხიოვნას.

ყველანი ვინც პეტრიაშვილზე სწერს, როგორც ყველა შენიშნავდა, სწერენ როგორ გაათავა უნივერსიტეტი, მაგრამ მისი ცხოვრების შესახებ სანამ თფილისის სემინარიას დაასრულებდა არავინ არაფერს არ ამბობს. ამისათვის მეტი არ იქნება, რომ მკითხველებს მოუთხრა მისი ცხოვრების ამბავი ტფილისის სემინარიაში. იმ დროს როცა ტფილისის სემინარიაში შევედი ის იყო მეორე კლასში. სემინარია იმ დროს სამ კლასიანი იყო და თითო კლასში ორ-ორი წელიწადი რჩებოდნენ. უმეტესი ნაწილი გარე ბინიდან მოდიოდნენ სემინარიაში, მაგრამ პანსიონშიაც ბევრი იყვნენ. პანსიონში ყ-დ შეუძლებელი იყო მაცადინობა, რადგან უმეტესი შაგირდები თამაშობის მოტრფიალენი იყვნენ. პეტრიაშვილი ჩუმი კაცი და მაცადინობის მოყვარული იყო. იმ დროს ჩვენ სემინარიაში ექიმად იყო პეტრე ივანეს-ძე სობოლშიკოვი, კაცი შესანიშნავი განათლების და მიმართულების. ის ასწავლიდა საექიმო საგანსაც სემინარიის უკანასკნელ ორ კლასში, ე. ი. ოთხ წელიწადში. სობოლშიკოვს ყველა მამას უწოდებდნენ ისეთი გულკეთილი იყო. სობოლშიკოვმა შენიშნა ნიჭი პეტრია-

შვილში და როცა სთხოვა, რომ სემინარიის საავადმყოფოში ფელდშრის ადგილი მიეცა თხოვნა მისი სიამოვნებით აღასრულა. და სიყვარულობით კარგად მახსოვს თუ რა გულშემატკირობით ეპყრობოდა შაგირდებს ჩვენი ახალი ფელდშერი. ძლიერ კმყყოფილი იყო ბასილი თავის მდგომარეობით, რადგან ბევრი დრო ჰქონდა მაცადინობისათვის და არავინ ხელს არ უშლიდა. ხშირად ესაუბრებოდა სობოლშიკოვი პეტრიაშვილს და მისი შთავონებით ჩაენერგა სწორეთ პეტრიაშვილს უმაღლესი სწავლის მიღების სურვილი. ჩემის აზრით სობოლშიკოვი იყო მიზეზი პეტრიაშვილის დაწინაურებისა. სემინარიის პროგრამმა სულ სხვა იყო იმ დროს. ამ პროგრამით იზრდებოდნენ რიგიანად და დინჯად. მაგრამ, სამწუხაროდ, 1866 წლიდან შეცვალეს ეს პროგრამა და სწავლის საქმეც სრულებით აირ-დაირია. შაგირდებს ტვინი გამოუღაყეს მკვდარი ენებით და შესამჩნევი კაცების რიცხვმა სემინარიიდან თან და თან იკლო. ზოგიერთ ახალი პროგრამის სემინარიელებმა თავის თავიც ვეღარ იცვენეს!.

ბასილ პეტრიაშვილი სრულებით არ გავდა იმ ზერელედ და ფუქსავატად აღზრდილ კაცებს, რომელნიც რალაცა უცხო ენიდან გადათარგმნილს წაიკითხავენ თუ არა, რა სისულელეც უნდა იყოს იგი, მაშინვე მოდგებიან წერას და მტკიცებას, რომ სწორეთ ნამდვილია რაც დაუწერიათო. ჰგონიათ ამ კაცებს რომ ისე დააჯერებენ ყველას თავის დაწერილით როგორც გომართელი აჯერებს მდაბალ ხალხს რომ იგი ანკესით ექიმობს და არჩენს სნეულს კუჭის (ракъ)-ისაგან და თავის ტკივილისაგან — ტვინის გამორცხვით!..

პეტრიაშვილის დინჯობა ხწავლა-განათლების საქმეში და მისი გონივრული მოქმედება დაინახა ყველამ და დიდი პატივიც სცა დასაფლავების დროს ოდესაში. საინტერესოდ მიგვაჩნია ჩვენი მკითხველებისათვის გადმოვბეჭდოთ ზოგიერთი სიტყვები წარმოთქმულნი დასაფლავების დღეს რომელნიც გაზეთებშია დაბეჭდილნი. აი როგორი სიტყვები უთხრეს უცხოელმა კაცებმა ჩვენ ბასილ პეტრიაშვილს.

„წირვა დაიწყო დილის 11 საათზე და დამთავრდა 1-ზე. უნივერსიტეტის ეკლესია გაქვდილი იყო. დამსწრეთა ნაწილიც-კი ვერ დაიტია ეკლესიამ— აუარებელი ხალხით სავსე იყო კარიდორები და მახლობელი ქუჩები და ტროტუარები. 1 საათზე სტუდენტებმა კუბო გამოუსვენეს. აქვე დამწკრივდნენ სხვა სტუდენტები გვირგვინებით ხელში,

აქ უნივერსიტეტის სახელით განსვენებულს გამოსათხოვარის სიტყვით მიმართა პროფესორმა ა. კ. მედვედიევმა.

„იმ დაწესებულებაში, — სთქვა პროფესორმა, — რომელსაც ვასილ მოსეს ძემ სიცოცხლე შესწირა, შევიკრიბებით დღეს უკანასკნელის ვალის მოსახდელად განსვენებულის წინაშე. ნიჭიერმა, სიცოცხლითა და ძალღონით სავსე ქაბუკმა შემოსდგა ფეხი ამ უნივერსიტეტში მესამოცე წლებში, განსვენებული ერთი პირველთაგანი იყო ამ უნივერსიტეტის მიერ აღზრდილთა შორის. მან თავისი მეცნიერული მოღვაწეობა დაიწყო უნივერსიტეტის საუკეთესო ხანაში. ყველა ფაკულტეტზე საუკეთესო ძალნი იყვნენ, მაგრამ განსაკუთრებით ბრწყინვალე იყო საბუნებისმეტყველო განყოფილება, რომლის ძალებითაც მაშინ ამაყობდა მთელი რუსეთი. აი ამ მასწავლებელთა გავლენით განმტკიცდა ვასილ მოსეს ძის ნიჭი, ამავე დროს ჩამოყალიბდა მისი საზოგადოებრივი და პოლიტიკური შეხედულებანი. განსვენებული სიკვდილამდე მედგარი და კეთილშობილი მებრძოლი იყო მესამოცე წლების საუკეთესო იდეალები თავის“. შემდეგ ორატორი მოკლედ შეეხო განსვენებულის სამეცნიერო მოღვაწეობის ხალხზე, შესულიყო წმიდაწმიდათაში ლხინების დღეს სამსხვერპლო სისხლით, გამაეცხადებინა ხალხისთვის ღვთის ნება და თვალყური ედევნებინა მისი შესრულებისათვის, თვალყური ედევნებინა ხალხის სარწმუნოებისა და ზნეობისათვის. მღვდლებს ჰქონდათ ნება შესვლისა და ღვთის მსახურებისა „წმიდაში“ ისინი ვალდებულობას, აღნიშნა, რომ იგი გამოჩენილ ქიმიკოსის ბერტელოს სკოლას ეკუთვნოდა, რომ სიკვდილის დღემდე გაფაციცებით ადევნებდა თვალყურს თავის სპეციალურ ლიტერატურას, და განაგრძო: „ხანგრძლივმა ნაყოფიერმა მოღვაწეობამ განსვენებულს საერთო სიყვარული და პატივისცემა შესძინეს, პეტრიაშვილი ერთნაირად უყვარდათ როგორც ქა-

ბუკ სტუდენტებს, ისე მოხუც პროფესორ-ამხანაგებს. 37 წელიწადზე მეტ ხანს იყო განსვენებული უნივერსიტეტში ჯერ ლაბორანტად, მერე პრინციპალად და ბოლოს პროფესორად. გავლენა, რომელიც ვასილ მოსეს ძემ იქონია უნივერსიტეტზე, დიდ-ხანს დარჩება ამოუფხვრელი. მომა ვალი ისტორიკოსი ჩვენი უნივერსიტეტისა სიამოვნებით შეივრდება განსვენებულის ნათელ და კეთილ-შობილ პიროვნებაზე. განსვენებული მარტო მეცნიერების მასწავლებელი არ იყო, იგი უფრო მეტად ზნეობის ცოცხალი მაგალითი და მასწავლებელი იყო. ბედნიერია ის დაწესებულება, სადაც პეტრიაშვილისთანა აღმზრდელნი მოიპოვებიან. საჭირო არ არის შევეხო იმ სულიერ თვისებებს, რომელთა მეოხებითაც განსვენებულმა საზოგადო სიყვარული დაიმსახურა. ამას საუკეთესოდ მოწმობს დღევანდელი დარდი და მწუხარება ყველასი. მშვიდობით, ძვირფასო მეგობარო ვასილ მოსეს ძე! შენი კეთილშობილი სახე მუდამ დარჩება ჩვენს ხსოვნაში!“

სტუდენტების მხრივ ცხარე, გულწრფელი სიტყვა წარმოსთქვა სტუდენტმა ნ. ი. შიმკინმა.

„ძნელი, მეტად ძნელი საქმე დამაკისრეს ჩემმა ამხანაგებმა სტუდენტებმა, — სთქვა მან. — მათ მომანდევს უკანასკნელი „მშვიდობით“ ვუთხრა მოულოდნელათ დაკარგულ ვასილ მოსეს ძეს. გონება მებნევა, როდესაც წარმოვიდგენ, რომ ჩვენ შორის აღარ არის ჩვენი მეგობარ, მოსარჩლე, მამა და დამრიგებელი. ამხანაგებო! ვის ვასაფლავებთ, ვის ვაბარებთ შავ მიწას? დაუნდობელმა ბედმა საამხანაგო წრიდან გამოგვ ლიჯა ნათელი, წმინდა სული. ამ ბოლო წლებში უბედურება-უბედურებაზე დაატყდა ჩვენ საბუნების-მეტყველო ფაკულტეტს: გარდაიცვალა საოცრად კეთილი პროფესორი პრენდელი; სამუდამოდ გამოგვეღალმა პროფესორი რეპიანოვი, მტრის ტყვიამ წაგვართვა სპეტაკი სწლის პატრონი კლდიაშვილი; ხოლო ეხლა ვეთხოვებით დაუვიწყარ ვასილ მოსეს-ძეს. დაცარიელდება მისი ლაბორატორია, ბოლო მოეღება მხიარულ. ამხანაგურ მუშაობას ამ ლაბორატორიის სარდაფებში, აღარ გამოჩნდება ჩვენ შორის ძვირფასი ვასილი; ვეღარ ვიხილავთ მის ქალარა თავს, კეთილ დაკვირებულ თვალებს; ვეღარ გავიგონებთ საყვარელ გამამხნეველ ხმას. ამხანაგებო,

დავობლით! მინდა წამოვიძახო ლ. ანდრეევის სიტყვები: „წყნარად, ადამიანი მოკვდა...“ მაგრამ არასოდეს არ მკვდება სტუდენტთა შორის განსვენებულის ხსოვნა. მწუხარებისა და დარდის, გაკირვების და სულიერ დაძაბუნების დროს თვალწინ წარმოვიდგენთ შენ ძვირფას სახეს, დაუვიწყარო პროფესორო, ჩვენო მეგობარო, დამრიგებელო, და ეს შვებას მოგვანიჭებს. მიიღე უკანასკნელი „მშვიდობით“ ოდესის სტუდენტობისაგან იმ ალერსისა და დანაგრძობისათვის, რომელსაც შენ ყოველთვის გვიწვედი.“

სიტყვები წარმოთქვეს კიდევ სტადნიცკიმ და ანდრეევმა. შემდეგ ცხედარი ქუჩაში გაასვენეს და პროცესია გაემართა სასაფლაოსაკენ. კუბო მთელი გზა სტუდენტებს და მუშებს მიჰქონდათ. პროცესიაში, აუარებელ სტუდენტების, მუშების და ხალხის გარდა, იყვნენ: ქვრივი განსვენებულისა, რექტორი უნივერსიტეტისა, ოდესის ქალაქის თავი, სამოსწავლო ოლქის მზრუნველი, ჟურნალ-გაზეთების წარმომადგენელი, წარმომადგენელი კიათურის მარგანეცის მრეწველთა საბჭოს კრებისა კ. აბაშიძე, პროფესორები, მასწავლებლები და სხვანი, როდესაც სასფლაოვს მიუახლოვდნენ. კუბო სტუდენტებს პროფესორებმა ჩამუართვეს. საფლავთან კუბო მალლობზე დასდეს და კიდევ დაიწყეს სიტყვები პატარა, მაგრამ მეტად გრძობიერი სიტყვა წარმოსთქვა მიხაილოვმა: იგი შეეხო იმას, თუ როგორ უყვარდა განსვენებულს სტუდენტობა და როგორ მამაშვილურად ეპყრობოდა მას. მიხაილოვის სიტყვის დროს დამსწრეთა შორის მწარე ქვითინი გაისმოდა. სთქვეს სიტყვები კიდევ ქართველმა სტუდენტებმა ლომთაძემ და მდივანმ.

საუცხოვო, ლამაზი სიტყვა წარმოსთქვა განსვენებულის მოწაფემ, ცნობილმა კიშინოველმა საზოგადო მოღვაწემ, ექიმმა დოროშენსკიმ.

„შენს კუბოს წინაშე, ძვირფასო ვასილ მოსეს ძეგ, — სთქვა სხვათა შორის დოროშენსკიმ, — სტირის მწარე ცოლი, ცრემლს ღვრის ოდესის უნივერსიტეტის სტუდენტობა, რომელმა დაჰკარგა საყვარელი მეგობარი და მამა, სტირის შორეული, მაგრამ შენთვის მუდამ მახლობელი მშობელი საქართველო, რომელსაც სამუდამოდ განშორდა თავისი საუკეთესო შვილი. სტირიან შენი ამხანაგები და მეგობრები, აუარებელი შენი მოწაფენი და ოდესის მოქალაქენ. სტირის ყველა ის, ვინც ოდესმე

მოგკარებია, ვისაც ოდესმე საქმე ჰქონია შენთან. გარდაიცვალა ვასილ პეტრიაშვილი, გარდაიცვალა პროფესორი, რომელის პიროვნებაშიაც შეერთებული იყო სწავლული და სულიერი სიმაღლე, სიძლიერე და უზომო სიყვარული კაცისადმი. შენ მართა მასწავლებელი არ იყავი ჩვენი, შენ ჩვენი ნუგეშის მცემელი იყავი. შენ ამშვიდებდი, აწყნარებდი ჩვენ დაკოდილ, დადარდიანებულს გულს. გულწრფელად ნათქვამ ორიოდ სიტყვით ახერხებდი ბოროტების აღმოფხვრას ჩვენში. მაგრამ ჩვენთან ერთად, ჩვენი ტანჯვის დამნაშავე, შენც იტანჯებოდი. ჩვენი ტანჯვა და ტანჯვა უზარმაზარ სამშობლოსი საკუთარ ტანჯვად მიგაჩნდა. ცხოვრების გზაზე ბევრი ეკალი გადაგელობა წინ, მაგრამ არასოდეს არ გიღალატნია ერთხელ არჩეულ იდეალისთვის. შენ წახვედი, მაგრამ შენი ნათელი სახელი ჩვენ შორის დარჩება. მშვიდობით, ძვირფასო, საყვარელო ვასილ მოსეს ძეგ“!

რენანის აზრი სახარების შესახებ.*)

რაც შეეხება იესო ქრისტეს მოძღვრებათა (სიტყვათა) გარეგანს ფორმას, პირველს სამს სახარებაში მართლაც მოთავსებულია იგავები, უბრალო, მდაბიო, ადვილად გასაგები ენით მოთხრობილი; მეოთხე სახარებაში-კი, მაცხოვრის სიტყვა ფრიად ამაღლებული და დიადია. მაგრამ სამთავე სახარებაში ნაჩვენებია, რომ იესო არა კმაყოფილდებოდა მხოლოდ იგავებით, არამედ მოძღვრების სხვანაირ ფორმასაც ხმარობდა. ერთხელ მოციქულებმა ჰკითხეს იესოს; რასათვის იგავით ეცყვი მათ (ხალხს)? იესომ მიუგო: თქვენდა მიტეხულ აჩს ცნობად საიდუმლო სასუფეველისა, ხაფა მათ აჩს მტკმუჯაჩს (მათე. 13, 10—11. შეად. მარკ. 4, 11) — გაკეშეთ მათ უფეველე იგავით სიტყვად; და ამის შემდეგ ორთავე მახარებლები შენიშვნენ, რომ იესო ხალხს სულ იგავებით ელაპარაკებოდა, ხაფა თვისთაგან მწაფეთა გამეუთარკმანის იგი უფეველი (მარკ. 4, 33—34; მათე 13, 34). ამრიგად, ქრისტეს სიტყვანი, მოციქულთა და ხალხთან მიმართულნი განირჩეოდნენ ერთმანეთისგან გარეგანი ფორმით; მაცხოვრის ამ ქადაგება მოძღვ-

*) იხ. „მწვემის“ № 13—14 1907 წ.

რებათაგან იოანეს აქვს დაცული ამაღლებული მოძღვრებანი, ხოლო სამს მახარებელს—იგავნი. თვით იოანე მახარებელი ამოხსნის, რომ გრძელი გამოსათხოვარი სიტყვის შემდეგ, რომელიც მაცხოვარმა წარმოსთქვა მოციქულთა წინაშე, მათ უთხრეს: აჰა აწ განცხადებულად იტყვი და იგავს აწჯე ერთსა არა იტყვი (იონ. 16,29), მაშასადამე, იესო ყოველთვის არა ხმარობდა იგავებს. ამ რიგად შესაძლებელი ყოფილა, რომ მაცხოვარს ისეც ელაპარაკნა, როგორც მათე მახარებელი გადმოგვცემს და ისეც, როგორც იოანე.

რაც შეეხება იესოს სიტყვათა შინაარსს, პირველს სამს სახარებაში ბევრი იმნარი წარმონათქვამია დაცული, რომლებიც სახარებით ეთანხმებიან იოანეს სახარებაში მოყვანილს იესოს სიტყვას, მგ. იესოს სიტყვები მისს ღვთაებრივს ღირსებაზე და მამა ღმერთთან დამოკიდებულებაზე—იხილე მათე 11,29 (შეადარე ლუკ. 10,22); მათე 9,4 და შემდ. მარკ. 2,8 და შემდ. ლუკა 5,22 და შემდ.); მათე 16,16 და შემდ. 21,37 (შეად. მარკ. 12,6 ლუკ. 20,13); მათე 22,41 და შემდ. (შეად. მარკოზ 12,25 და შემდ. ლუკ. 20,41 და შემდ.); მათე 25,31 და შემდ. 26,64 (შეად. მარკ. 14,62) მათე 38,18 და შემდ. და სხვ. ყველა ზემო მოყვანილი ადგილები ცხად-ყოფენ, რომ მაცხოვრის სიტყვები პირველს სამს სახარებაში შინაარსითაც არ ეწინააღმდეგებიან იოანეს სახარებაში დაცულ სიტყვებს.

სიტყვები სოფელი, ჭეშმარიტება, ცხოვრება, ნათელი, ბნელი იმავე აზრით იხმარება პირველს სამს სახარებაშიც, როგორც მეოთხეში. აი მაგალითები: იესომ ერთხელ უბრძანა თავისს მოციქულებს: თქვენ ხართ ნათელი სოფლისა; ვერ ხელეწიფების დაფარვად ქალაქსა, მთასა ზედა დაშენებულსა; არცა აღანთიან სანთელი და დასდვიან ქვეშე ხვიშირსა, არამედ სასანთლესა ზედა და ჰნათობან იგი ყოველთა, რომელნი იყვიან სახლსა შინა. ეგრედ ჰბრწყინედინ ნათელი თქვენი წინაშე კაცთა, რათა იხილნენ საქმენი თქვენნი კეთილნი და აღიდებდნენ მამასა თქვენსა ზეცათასა. (მათე 5,14—17); სანთელი გვამის არს თვალი, უკეთუ თვალი შენი განმარტებულ იყოს, ყოველი გვამი შენი ნათელ იყოს; ხოლო უკეთუ თვალი შენი ბოროტ იყოს, ყოველი გვამი შენი ბნელ იყოს. უკეთუ ნათელი იგი შენ შორის ბნელ არს, ბნელი

იგი რაოდენმე მთესვარის იგავის ახსნაზე მაცხოვარი მათეს სახარებაში ამბობს: რომელი სთესავს თესლსა კეთილსა ძე კაცისა არს; ხოლო ავარაკი სოფელი არს (მათე 13,37). მათე მახარებელს მოყავს შემდეგი სიტყვები ისაიას წინასწარმეტყველებიდან: ერი, რომელი სხდა ბნელსა, იხილა ნათელი დიდი და რომელნი სხდეს სოფელსა და აწრდილთა სიკვდილისთა, ნათელი აღმოუბრწყინდა მათ. (4,16); იგივე მახარებელი გადმოგვცემს, რომ იესოს მტრებმა მიუვლინეს იესოს მოწაფენი მათნი შემდეგი სიტყვებით: მოძღვარ ვიცით; რამეთუ ჭეშმარიტ ხარ, და გზასა ღმრთისასა ჭეშმარიტად ასწავებ. (22,16). იმავე აზრით, როგორც იოანე, ესეიგი, მეტაფორულად ხმარობს იესო სიტყვას ცხოვრება. ვრცელ არს ბექე და ფართო არს გზა, რომელსა მიჰყავს წარსწუმედელად, იწრო არს ბექე და საჭირველ-გზა, რომელი მიიყვანებს ცხოვრებას (7,13—14.) უკეთუ ხელი შენი, ანუ ფერხი შენი გატუნებდეს შენ, მოიკვეთე იგი, და განაგდე შენგან: უმჯობეს არს შენდა შესვლა ცხოვრებას მკელობელისა, გინა უხელოსა, ვიდრე ორნი ხელნი და ორნი ფერხნი თუ გესხნენ და შთავარდე ცეცხლსა მას საუკუნესა (18,8); ერთს კაცს იესომ უბრძანა: უკეთუ გნებავს ცხოვრებას შესვლა. დაიშარხე მცნებანი (19,17).

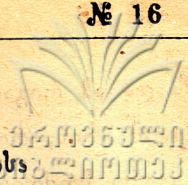
იოანეს სახარების განსხვავება პირველი სამი სახარებისგან ადვილად გასაგები და ასახსნელია ჩვენთვის, თუ ყურადღება მივაქციეთ იმ მიზეზებს და გარემოებათა, რომლებშიაც დაიწერა ეს სახარება.—პირველი საუკუნის დამლევს მცირე აზიის ეფესოში, სადაც სცხოვრებდა იოანე მოციქული, გაჩნდა ახალი მოძღვრება, რომელსაც ეწოდებოდა სახელად გნოსტიციზმი. ამ მოძღვრების მიმდევარი უარყოფდნენ იესოს ღვთაებას, მისს თანაარსებას მამასთან; ეს მოძღვრება ფეხს იკიდებდა ქრისტიანებში, ამ მოძღვრებას ებრძოდა იოანე მახარებელი; მეორე აზიის ეპისკოპოზებმა სთხოვეს მას, რომ თავისი ზეპარი ქადაგება გნოსტიკთა საწინააღმდეგოთ მიმართული, მას დაეწერნა, მიეცა მათთვის სახელმძღვანელოდ, რადგანაც პირველი სამი სახარება სავსებით არ აკმაყოფილებდა მათ: მოციქულმა იოანემ აღუსრულა თხოვნა ეპისკოპო-

სებს და ამ რიგად წარმოსდგა მეოთხე სახარება. ამიტომ არის, რომ ამ სახარებაში გვხვდება იესოს იმ გვარი მოძღვრებანი, რომელშიაც გამოთქმულია აზრი მისს ღვთაებრივობაზე, მამა ღმერთთან ერთ-არსებაზე და მისს პიროვნებაზე. ეს მოძღვრებანი იესომ წარმოსთქვა იერუსალიმში, საცა ბლომად იყვნენ სწავლულები, მწიგნობრები, რომლებიც ითვლებოდნენ ხალხის მეთაურებად და უყვარდათ დავა და კამათი; ისინი ხშირად ლაპარაკის ღროს აძლევდნენ იესოს კითხვებს და ითხოვდნენ განმარტებას, იესოც უხსნიდა და აი ამიტომაც, რომ ამ სახარებაში იესოს მოძღვრებანი მოყვანილია საუბრის ფორმით. პირველი სამი სახარება კი აგვიწერს იესოს მოქმედებას უმთავრესად გალილიაში, აქ გაუნათლებელი და გულუბრიყვლო ხალხი მოწიწებით და მოკრძალებით ყურს უგდებდა მაცხოვრის სულის დამატკობელს მოძღვრებას; როგორც გაუნათლებელი ხალხი, გალილეეველები უფრო ადვილად შეითვისებდნენ იესოს მოძღვრებას იგავებით და შედარებებით განმარტებას. ამიტომ არის აქ მაცხოვრის ქადაგება-მოძღვრება მონოლოგიური სახით მოთხრობილი. ასე ადვილად აიხსნება სამს და მეოთხე სახარების შორის განსხვავება მისთვის, ვინც არ არის გატაკებული ყოვლისავე უარის ყოფის სენით.

რენანი მაინც დიდი განცვიფრებით კითხულობს, როგორ შესძლო უბრალო გალილეეველმა მეთვზურმა, ზებედეს ძემ იოანემ ამ გვარი განყენებითი მეტაფიზიკის ლექციების წერა? ამზე რენანს უპასუხებდნენ, რომ ღმერთმა ბევრი რამ დაფარა ბრძენთავან და გამოუცხადა ყრმათა (მათე 12, 25) და თანაც ეკითხებიან, იქნება იცოდეს, რომელ ფაკულტეტზე მიიღეს განათლება ძველი აღთქმის წინასწარმეტყველებმა, რომელთა ნაწერებში ბევრი ფრიად ამაღლებული სიტყვებია, ან სად ისწავლეს უძველესმა საბერძნეთის ფილოსოფოსებმა?

მახარებლებს სახარებაში ხშირად მოყავთ ძველი აღთქმიდან სხვა და სხვა წინასწარმეტყველებანი, რომელთაც შეიხებოდნენ მესიას და აღსრულდნენ კიდევ ქრისტეზე მისს ქვეყნად ყოფნის ჟამს. წინასწარმეტყველების მოყვანმ შემდეგ მახარებელ-

ნი დასძენენ, რომ „აღსრულდა წერილი“. რენანს, რასაკვირველია, არ მოსწონს წინასწარმეტყველებანი და ამბობს, რომ მახარებლებმა თვითონ მიაწერეს მესიური და საწინასწარმეტყველო აზრი ძველი აღთქმის საღვთო წერილიდან იმ ამონაწერებს, რომელთაც მათ მოყავთ სახარებაში იესოს მესიური ღირსების დასამტკიცებლად- ან კიდევ თვით მახარებლებმა გამოიგონეს სხვა და სხვა მოთხრობები მესიურ წინასწარმეტყველებაზე მიხედვით. რენანის აზრით მახარებლები ასე მსჯელობდნენ: „მესია ვაჟდებუჯია ქმნას ესა და ეს; იესო არის მესია; მაშასადამე, იესომ ქმნა ესა და ეს; „ან კიდევ ამ რიგად:“ ესა და ეს დაემართა იესოს; იესო არის მესია; მაშასადამე, ეს უნდა დამართოდა მესიას.“ არის ერთი გერმანელი მეცნიერი ჰაუსტრატი, რომელსაც გერმანელ რენანს უწოდებენ; ესეც ეხება მაცხოვრის შესახებ წინასწარმეტყველებას, მაგრამ სულ სხვას ლაპარაკობს, ვიდრე ფრანციელი რენანი. ამ ჰაუსტრატის აზრით, მახარებლებს სახარებაში არ მოყავთ იესოს შესახებ არც ერთი იმისთანა წინასწარმეტყველება, რომელიც რომ თვითებრაელ რაბინებს არ განემარტებინათ და არ აეხსნათ, როგორც მესიის შესახებ წინასწარმეტყველება- ჰაუსტრატის სიტყვით, ყველა რაბინები ამბობენ, რომ „ყველა წინასწარმეტყველები წინასწარმეტყველებენ მესიის ღღეთა შესახებ“. ამის საფუძველზე რაბინებმა შეადგინეს მთელი წყება თვისებათა, რომლებიც კერძოთ ეკუთვნოდნენ მესიის პიროვნებას. რომ მესიის შობის წინ გამოჩნდებოდა მისი ვარსკვლავი, ეს მათ ისწავეს ბალამის სიტყვებიდან იაკობის ვარსკვლავის შესახებ. ისაიადან მათ დაამტკიცეს, რომ მესია გამოვა დავითის სახლიდან; მისი ბეთლემში დაბადება აღმოაჩინეს მალაქიას წინასწარმეტყველებაში; რომ ის უქადაგებს გალილიაში წარმართთა, ეს მათ იცოდნენ ისაიას წინასწარმეტყველებიდან; რომ ის შექმნის ახალს ტაძარს, ეს სჩანდა ზაქარეას წინასწარმეტყველებიდან“. საიდან შეეძლოთ სცოდნოდათ მახარებლებს ის, რაც უნდა ექმნა მესიას, თუ წინადვე, მათ ღრომდე არ ყოფილიყო გარკვეული და მტკიცედ განმარტებული ძველი აღთქმის წინასწარმეტყველებანი მესიის შესახებ? — არც ის აზრია მარ-

ზოგჯერ...

რა დაბაძმს უკვდავ სულსა
წარმავად და წუთი სოფლად
უხრწნელეა რამ უარუას
ხრწნილებსა შესამსლად,

სად უკვდაფერს გადაკვრია
წარმავლობის დადი მწარე
და განთიადს თან სდევს მარად
წვედიადი და ბნელი დამე?

ვერა მიწავ, ვერ შემიცვლი
ჩემის გულის ზენას ტრფიასს,
ვერ დაშრეტ და ვერც აღმოფხვრი
წმინდა რწმენას—ჩემს განთიადს.

ნათლისათვის თავდადება
ადგზნებულე გულში ალად,
ქრისტე დმერთის სიტყვა-სახე
განუერელი იდეალად,

მტკიცე გულით ჭვარის ქვეშე
მხნედ და თავი—განწირულად,
ეკლის გზითა სიმართლისთვის
სულა ერთგულად და ერთ სულად,
სულის ასუფავებულად
შრომა-ღვაწლი გმირის გულის,—
აჭა უვენი მძიმე ვალი
და მალამო მწარე წელულის.

რწმენით, სიმხნით შეჭურვილი
ვით შევერხდეს ქრისტეს გმირი,
თუნდ შეიქნეს ბასრი ღახვრით
სასიკვდილოდ გასაგმირი! [ზე

მწამს სიმართლის სამსხვერპლო-
ღვაწლი უქმად არ დაჩხება,
უკანასკნელ, ძლევის უამს,
ერთი ასად კვლავ აღსდგება.

ვერა მიწავ, ვერ შემიცვლი
ჩემის გულის ზენას ტრფიასს,
ვერ დაშრეტ და ვერ აღმოფხვრი
წმიდა რწმენას—ჩემს განთიადს.

ვერ დამაძმ წუთი-სოფლად
უკვდავების მოტრფიასს;
ნეტარებად მე არ გასახვ
დღეს მტილსა და ხვად სამარეს.

ანომტრე მწირი.

თალი, ვითომც მოციქულებს შეედგინათ სახარე-
ბის მოთხრობები წინასწარმეტყველებებზე მიხედ-
ვით; რადგანაც როგორც რენანიც არ უარ ჰყოფს
მაცხოვრის გარდაცვალებიდან 20—30 წლის მერე
გაჩნდი პირველი ჩაწერილი ამბები მაცხოვრის შე-
სახებ; მაშინ კი ცოცხლები იყვნენ ბევრი მაც-
ხოვრის მომსწრენი და უთუოდ ამხელდნენ სიყალ-
ბეს; თვით ლუკა მახარებელი სწერს, რომ იგი
სწერს უკვე ყველასთვის ცნობილს, ჭეშმარიტად
მომხდარს ამბებს. არ მოსწონს რენანს სახარებაში
სასწაულებიც, მაგრამ ამაზედ სიტყვა იქნება ქვევით.

სახარებათა განხილვის შემდეგ რენანი ამბობს:
„საზოგადოდ, ოთხს საყოველთაო სავალდებულო
სახარებას მე ვცნობ ნამდვილებად“. როცა რომელ-
სამე წიგნზე ან ხელთ ნაწერზე ამბობენ, რომ ის
ნამდვილიაო, ამით აღნიშვენ, რომ ის წიგნი ანუ
ხელთნაწერი ეკუთვნის იმ პირს, იმ ავტორს, რო-
მელის სახელიც ზედ აწერია. მაშასადამე, რენანიც
სცნობს, რომ მათეს, მარკოზის, ლუკას და იოანეს
სახარებანი ჭეშმარიტად და ნამდვილად ეკუთვნიან
ამ მახარებლებს და მათგან არიან დაწერილნი. თუ
ეს ასეა, რაღათა სწუხდებოდა რენანი და ცდი-
ლობდა დაემტკიცებინა, რომ სახარება ყალბიაო,
მათში ბევრი არეული და ერთმანეთის საწინააღმ-
დეგო და შეცვლილ-გადაკეთებული ამბებიაო.
ცხადია ერთმანეთის წინააღმდეგობა ამ ორი აზრი-
სა; რათ ინება რენანმა მათი წარმოთქმა? ალბათ
იმიტომ, რომ „ასე სჯობდა“, ან მას „ასე ჰგონია“.

პირველ საუკუნითგანვე ჩვენი ოთხი სახარება
ეკკლესიას ჰქონდა მიღებული იმავე სახით, რო-
გორც ჩვენა გვაქვს; აღმოსავლეთის და დასავლეთის
ეკკლესიები სახარებას აკუთნებდნენ იმ მოცი-
ქულებს, რომლების სახელებიც მათ აწერიათ.
ეკკლესია უფრთხილდებოდა სახარებას, ისჯებოდა
ეკკლესიის წარმომადგენელთაგან სასტიკად. რენან-
მა ვერ შეარყია ეკკლესიისგან უწინდელს დროი-
დანვე მიღებული აზრი და შეხედულობა სახარებაზე.
ამას ცხადათ ამტკიცებს ევროპის სახელმწიფოების
ხალხის სარწმუნოება. არა მიმხედველი რენანისა
და მათს მსგავსთა ურწმუნოთა ქრისტიანობის სარ-
წმუნებას უფრო მეტად აქვს გადგმული ფესვები
ხალხის გულში ვინემ ჩვენში.

(გაგრძელება იქნება).

სამედიცინო სასაბრტოლო.

საქართველოს ექსპრესოსის ნიკონის მოკვლის საქმის გამო, სხვათა შორის, დაპატიმრებული იყო სასინოდო კანტორის მოხელე დავით დავითაშვილი. ცოტა ხნის შემდეგ დაპატიმრებული გაანთავისუფლეს და მის შესახებ გამოძიება მოსპეს, რადგან გამოიკვია მისი უდანაშაულობა. მალე დავითაშვილმა გაიგო, რომ იგი დაპატიმრებულ იქმნა ქალთა საეპარქიო სასწავლებლის მასწავლებლის ბიძინა კოჩიევის ჩვენების გამო. დავითაშვილმა სამედიცინო სასამართლოში გამოიწვია კოჩიევი, რომელსაც დააბრალა მთავრობასთან დაბეზლება და გამოძიებელთან ცრუ ჩვენება. თავის მხრით კოჩიევი უჩიოდა დავითაშვილს — შვიონის სახელი დამიგდო საზოგადოებაშიო. ბ-ნ დავითაშვილმა მედიცინარებათ აირჩია გ. მ. ლასხიშვილი და გ. ს. რცხილაძე, ხოლო კოჩიევმა — ნაფიცი ვექილი ნიკოლაი და მოხელე ტომაევი. საქმის გარჩევამ სამ დღეს გასტანა. მოწმეების ჩვენებით და ზოგიერთის საბუთით ბ. დავითაშვილმა დაამტკიცა, რომ ბიძინა კოჩიევს მტრული განწყობილება ჰქონია მასთან და რომ ამის გამო კოჩიევს განზრახ ცრუ ჩვენება მიუცია გამოძიებლისათვის, ვითომ დავითაშვილი მონაწილეობას იღებდა ექსპრესოსის მოკვლის საქმეში. კოჩიევი თავს იმით იმართლებდა, რომ სხვამ მითხრა ესაო. მესამე დღეს მედიცინარება სასამართლომ, რომელსაც თავსმჯდომარეობდა ნაფიცი ვექილი ბუკშტეინი, თავის განაწინი გამოაცხადა, რომლით პროფესიონალ შვიონად არ სცნო კოჩიევი, მაგრამ დამტკიცებულად სცნო ის გარემოება, რომ კოჩიევს განზრახ, მტრობით, შეუთხზავს ისეთი ჩვენება გამოძიებელთან, რომელიც დავითაშვილს ერთობ საშიშ მდომარეობაში აყენებდა.

(„ამირანი“)

ვიტყვით რისგან არის ესეთი დამწვევა, სამღვდლოებისა: ხაზინის დატარიელებისაგან თუ კანტორის ან ეპისკოპოსების კანცელარიების დაუდევნელობისაგან? საინტერესოა ამის გაგება. ამას იმიტომ ვამბობთ, რომ ერთ დროს სინოდიდან კრედიტი გახსნილი იყო დეკემბერში და კანტორის მიზეზით შეოთხე თვეზე ძლივს გაიხსნა, ისიც ტელეგრამის მიწერის შემდეგ ჩვენგან ობერ-პროკურორის სახელზედ...

* * * * * ორი თვე გადის მას შემდეგ, რომ ერთი რიგიანი წვიმა არ მოსულა შორაპრის მაზრის შუაგულ ადგილებში, ვენახები და სიმიდი გაფუქდენ. ვენახები და ხეები ხმებიან...

* * * * * „შინაურის მიმოხილვ“-ის შეთქმულეტ ნომერში ჩვენ ვკითხულობთ: „ვთხოვთ ხელის მომწერლებს დაუჩქარონ ფულების გამოგზავნას თორემ იძულებული ვიქმნებით ჟურნალის გამოცემა დროებით შევაჩეროთო. კარგი ხანია ჟურნალი აღარ გამოდის. დიდად სამწუხაროა ეს ამბავი. ნუ თუ მართლა ჟურნალი უსაღსრობისა გამო აღარ გამოდის?.. ნუ თუ რედაქცია დაიმედებული იყო, რომ ჟურნალის გამოცემა ჩვენში შეიძლებოდა მარტო ხელის მოსაწერი ფულებით? დიდად, ვინ იცის, რედაქცია იქნება გამდიდრებასაც კი მოელოდა ოთხასიოდე ხელის მომწერთაგან!.. არა, მამანო და ძმანო, მძიმე საქმის ხელის მოკიდებას დიდი ხნით მოფიქრება უნდა და წინ და წინ აწონ-დაწონა საქმისა და გარემოებისა...

უცხოეთის ამბავი.

ახალგაზდა ოსმალთა კომიტეტის განცხადება.

* * * * * ახალგაზდა ოსმალთა კომიტეტმა ხელახლად გადაჭრით უარჰყო ხმები სულთანის ტახტიდან გადაყენების შესახებ. კომიტეტი აცხადებს, რომ იგი წინანდებურად იმ აზრისაა, რომ სულთანის პიროვნებას არ უნდა ურევდნენ პოლიტიკურს ბრძოლაშიო.

* * * * * თავრიზელმა რევოლიუციონერება ულტიმატუმი გაუგზავნეს შაჰს, რომელსაც წარუდგინეს შემდეგი მოთხოვნა: პროგრესიულ სამინისტროს დანიშვნა, სრული ამნისტია, გუბერ-

ახალი ამბები და შენიშვნები.

* * * * * დიდი ხანი არ გაივლის, რომ საქართველოში სასულიერო უწყებაში მოხდება გადაყვან-გადმოყვანა თანამდებობის პირთა შორის...

* * * * * ივლისის და აგვისტოს ჯამაგირების კრედიტი ჯერეთ კიდევ არ არის გახსნილი. ვერ შე-

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივ სასწამუნოებასა და კეთილზნეობაზე.

წიგნი „რიცხვთა“ *)

მბრალის დაბადებაში მოსეს მეორე წიგნს ეწოდება „ვაიდაბბერ“—„ეტყოლა“, რადგანაც ამ სიტყვით იწყობა; მაზორეტებმა ამ წიგნს უწოდეს „ბე-მიდბარ“—„უდაბნოსა“, ეს სახელწოდება აღებულია პირველი თავის პირველი მუხლიდან და შეეფერება კიდევ წიგნის შინაარსს, რადგანაც მასში აწერილია ებრაელების უდაბნოში მოგზაურობის ამბიები. ბერძნული სახელწოდება ამ წიგნისა „არითმი“ და ქართული „რიცხვთა“ აღებულია პირველი თავებიდან, რომლებშიაც აღწერილია აღრიცხვა ებრაელთა ხალხისა, ლევიტელთა და პირმშოთა.

ადგილი, დრო და მიზანი წიგნის დაწერისა. ადგილი რიცხვთა წიგნის დაწერისა აღნიშნულია თვით მასშივე: ესე მცნებანი, და სამართლიანი, და მსჯავრნი არიან, რაოდენი ამცნო უფალმან ხელითა მოსესითა დასავლით მთაბისა, იფრანქთ კერძად; ეს მოხდა არაბეთის უდაბნოში ებრაელთა ორმოცი წლის მოგზაურობის დასასრულში; მიზანი ამ წიგნის დაწერისა მდგომარეობს მასში, რომ შენახულიყო მომავალ თაობისათვის სასწაულები დეთის მფარველობისა ებრაელთადმი მათი ორმოცი წლის მოგზაურობის დროს და აგრეთვე სხვა და სხვა სამოქალაქო და სასწამუნოებრივი კანონები.

შინაარსი წიგნისა და გაყოფა. გარდა ისტორიული მოთხრობისა უდაბნოში მოგზაურობის შესახებ, წიგნი რიცხვთა შეიცავს კანონებს, რომელთაგანაც ზოგი ახლად ნაბოძებია, ზოგი კი ძველად მიღე

*) იხილეთ „წყემისი“ № № 14 15 1908 წ.

ნატორების დანიშვნა ადგილობრივ ენჯუმენტების თანხმობით და დაუყოვნებლივი მოწვევა მეჯლისისა. (რ. ვ.)

* * ინგლისური გაზეთები იუწყებიან: სპარსეთის რევოლიუციის ძალა ისევ აზვირთდა. ჩრდილოეთში ხელახლად გაბატონდნენ ენჯუმენტები. რევოლიუცია ხელახლად იფეთქებს სამხრეთშიაც, სადაც რევოლიუციის ცენტრად გახდა რევოლიუციონერების მიერ აღებული ქალაქი ქერმანი. თითონ თეირანშიაც ხალხი დიდ კრებებს ახდენს, იხურება ბაზრები. ახალი სამხედრო მინისტრი ემირ-ჯენგ-ბაგადური, წრეს გადასული რეაქციონერი, უცხოელ კონსულების პროტესტის მიუხედავად, მაინჯ განაგრძობს ხალხის უსაბუთოდ დატუსაღებას და სიკვდილით დასჯას.

* * კავკასიის სამოსწავლო ოლქის მზრუნველი უარჰყოფს გაზეთების ცნობას ტფილისის სასწავლებლებში სწავლის გადადების შესახებ 14 ენკენისთვემდე; ბ-ნი რუდოლფი აცხადებს, რომ სწავლა უექველად 1-ლ ენკენისთვიდან დაიწყება.

* * კიათურის შავი ქვის მრეწველთა საბჭომ აცნობა „V. კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას, რომ საბჭომ ილია ქავჭავაძის ძეგლისთვის 500 მანეთი შესწირაო.

* * ამას წინაღ გაზეთებში მოთავსებული იყო, რომ საერო განათების სამინისტრომ დაადგინა, ექვს კლას გათავებულ სემნარიელებს ისეთივე უფლება მიეცეთ, როგორც ოთხ-კლასიანებს, ე. ი. მათ უნდა ჩააბარონ მთელი გიმნაზიის კურსი მათემატიკიდან და ერთ-ერთ უცხო ენიდან. ესლა ხან საერო განათლების სამინისტროს დამატებითი ცნობა გამოუცია უნივერსიტეტში მიღების შესახებ. ისინი, ვინც სხვა უმაღლეს სასწავლებლიდან უნივერსიტეტში შესვლას აპირობენ, მიიღებიან საშვლო სასწავლებლის ატესტატის მიხედვით. ამითვე იხელმძღვანელებენ სამხედრო საექიმო აკარემიაში.

* * ქაღების უმაღლეს კურსებზე. უკვე გამოირკვა მთხოვნელების რიცხვი. სულ თხოვნა შეუტანია 2,416 ქალს, 1,072 ქალს ისტორიულ-ფილოლოგიაზე, 1,033 ფიზიკო-მათემატიკურზე, 301 იურიდიულზე. თავისუფალი ვაკანსიებია ფიზიკო-მათემატიკურზე 500, ისტორიულ-ფილოლოგიაზე 750, იურიდიულზე 600. ასე რომ 566 ქალი კურსების გარედ დარჩება. არა ქრისტიანს 492 თხოვნა შეუტანია, მიიღებენ 93 ქალს.

* * ამას წინაღ ქ. დვინსკში ქარგლები თავს დაეცნენ თავიანთ ალას მეჩქემეს და ორი აბაზი წაართვეს. სასამირთლომ ქარგლებს რვა წლით კატორგა გადაუწყვიტა,

ბულია კანონების გამეორებაა. ეს კანონები მეტ-ნაწილი ეხებიან მღვდელთა და ლევიტელთა წოდებას, დღესასწაულებს, მსხვერპლებს და აღთქმათა, მაგრამ შიგა და შიგ სამოქალაქო კანონებიც ურევია. წიგნი განიყოფება სამ ნაწილად. პირველი ნაწილი (თ. 1—10,10) შეიცავს სამგზავრო სამზადის სინას მთის ძირიდან, საცა ებრაელნი დაბანაკებულ იყვნენ. მეორე (10,11—21)—მოგზაურობას სინადამ იორდანის ბანაკამდე, მესამე (22—36)—აღწერას იორდანესთან დაბანაკების დრო მომხდარი ამბებისა და აღთქმის ქვეყანაში შესასვლელად მზადებისას.

ნაწილი პირველი თ. 1—10,11.

ამ ნაწილის პირველ თავებში აღწერილია გარეგანი და სამხედრო გაწყობა და გაწესრიგება ებრაელთა. მოსემ და არონმა, ღვთის ბრძანებით, თორმეტი გამორჩეული კაცის დასწრებით, მოახდინეს აღრიცხვა ხალხისა—მამაკაცთა ოცის წლიდან და უხუშთაქსი, რომელთაც შეეძლოთ სამხედრო იარაღის ხმარება და აღმოჩნდა, რომ მეომრად გამოსადეგი ისრაილს შორის იყო ექვსას სამი ათასი და ხუთას ორმოცდა ათი კაცი. ლევის შთამომავალნი (ლევიტელნი) არ მოჰყვნენ ამ რიცხვში, რადგანაც ისინი დანიშნულ იყვნენ კარავის სამსახურებლად, მათ უნდა გადაეტან-გადმოეტანათ კარავი მოგზაურობის დროს, დაეცვათ ყოველი მისი ქურჭელი და სამკაული. (თ. 1.)

ამასთანავე ღმერთმა უბრძანა მოსეს და არონს დაეწყათ ხალხი საომარი წესით. სულ წინ იდგა ბანაკი იუდასი, რომელიც შესდგებოდა იუდას, ისაქარის და ზაბულონის ტომთაგან; ესენი იყვნენ მოწინავენი, წინ უძღოდნენ ჯარს კარავს; ზურგის ჯარს შეადგენდა ბანაკი ღანისა, რომელიც შესდგებოდა დანის, ასირის და ნეფთალიმის ტომთაგან; დანარჩენი რუბენის და ეფრაიმის ბანაკები ზემოაღორ ბანაკს შორის იდგნენ. ეს ჯარი გარშემო ედგა კარავს და წარმოადგენდა სწორე ოთხკუთხს; ადგილიდან ადგილზე გადასვლის დროს ჯარი ზემო აღნიშნული წესით მიდიოდნენ; შუაზე იდგა ლევიტელთა ბანაკი, რომელსაც მოჰქონდა კიდობანი სჯულისა (თ. 2.) შემდეგ ხალხის აღრიცხვისა

აღრიცხეს ლევიტელნი, რომელთაც უნდა ემსახურნათ კარავთან და მოსემ განაწესა, რომელს შთამომავალს ლევისას რა საქმე ეკეთებინა (თ. 3—4).

ბანაკი ებრაელთა, რომელიც დაწყობილი იყო კარავის გარშემო, წარმოადგენდა წმინდა ადგილს და ამ ბანაკში მყოფნი უნდა უმწიკლონი ყოფილიყვნენ ყოველისფრით; ამიტომ, ყოველი შემწიკლული კეთროვნებით, თესლ-მდინარეობით კაცი თუ დედაკაცი, უნდა გასულიყო ბანაკს გარეთ; თუ ვინმემ ზარალი მიაყენა რამე მეზობელს, მას უნდა ცოდვა თვისი აღეარა მღვდელთან და უნდა ეზღო ზარალი მისი ღირებულობის მეხუთედლი ნაწილის დამატებით. თუ ქმარს რაიმე ეჭვი ჰქონდა ცოლზე, უნდა მიეყვანა ცოლი მღვდელთან, რომელიც შემდეგ მსხვერპლის შეწირვისა და აღევინებდა ქალს წყაფსა მხილებისსა და ფიცისსა. (თ. 5).

აღთქმა ნაზარეველობასა.

თუ რომელიმე ებრაელთაგანი მოისურვებდა განსაკუთრებითს მოღვაწეობას, მას შეეძლო დაედო აღთქმა დიდი, ანუ აღთქმა ნაზარეველობისა. ეს აღთქმა მდგომარეობდა მაში, რომ კაცი ან ქალი უარს ამბობდა ცხოვრების ზოგიერთა სიამოვნებაზე და თავს იდებდა მძიმე აღთქმას. აღთქმა ნაზარეველთა იყო სამი—1, მას არ უნდა დაეღია ღვინო და თაფლუჭი (დამატობელი სასმელი) და ყოველივე რაც კეთდებოდა ღვინისგან, მაგ. ძმარი, ან შეზავებული იგი ღვინით; 2, არ უნდა გაეპარსნა, ან გაეკრიჭნა თავი და 3, არ მიჰკარებოდა მიცვალებულს და არ ეგლოვა, დედმამაც რომ დახოცოდა. შეიძლებოდა ნაზარეველობის აღთქმა განსაზღვრული ვადითაც, ამ ვადის შესრულების შემდეგ, მას უნდა შეეწირნა მსხვერპლი და იგი თავისუფალი იყო; შეიძლებოდა ნაზარეველობა სიკვდილამდეც; უკეთუ ნაზარეველი ვადის გასვლამდე დაარღვევდა აღთქმას, მაშინ მას თმა უნდა გაეკრიჭნა, შეეწირა მსხვერპლი და ხელახლად დაეწყო მოღვაწეობა.

ხალხის კურთხევის დროს მღვდელს უნდა წარმოეთქვა შემდეგი სიტყვები: გაკურთხოს შენ უფაჲმან და დაგიცვას შენ, გამოაჩინოს ზირი თვისი შენზედა, და შეგიწუალოს შენ; მოაქციოს უფაჲმან ზირი თვისი შენზედა და გცეს შენ მშვიდობა. (23—26 მუხ.); ეს კურთხევა აღნიშნავს ღვთის მოწყალების სისრულეს კაცთადმი და, ზოგთა აზრით, გამოხატავს წმ. სამების საიდუმლოს. (თ. 6).

კარვის კურთხევის შემდეგ მთავართა ისრაილისათა შეწირეს კარვის საჭიროებისათვის ექვსი კარვები (დახურული) ურემი ხარებით; ეს ურემი მოსემ გადასცა ლევიტელებს, რომელთაც უნდა დაელაგებინათ მახედ კარვის ჭურჭელი, რომელიც ხელით სატარებლად სამძიმო იყო; გარდა ამისა ამ პირებმა შესწირეს კიდევ სხვა და სხვა სამსხვერპლო ცხოველებიც. (თ. 7).

არონის და მისი შვილების კურთხევის შემდეგ მალე ლევიტელებიც აკურთხეს; კურთხევის შესრულებამდე ლევიტელნი გაწმიდეს—მოსემ აპკურა მათ წყალი განწმედისა, გაპარსა სამართვლით მთელი ტანი; ეს იყო ნიშანი სიწმიდისა და სისუფთავისა, რომლითაც ისინი უნდა წარმდგარიყვნენ წინაშე უფლისა სამსახურებლად. შემდეგ ამისა, შეწირეს მსხვერპლათ ორი ზვარაკი, ლევიტელები კი დააყენეს კარვის ეზოში წინაშე ხალხისა; ძეთა ისრაილისთა დაადვეს ლევიტელებზე ხელნი ნიშნად მისა, რომ ისინი შეიწირებიან მსხვერპლად ღვთისადმი მთელი ხალხისგან; შემდეგ ამისა, არონმა მოიყვანა ლევიტელნი კრეტსაბმელთან და წარადგინა იგინი წინაშე ღვთისა, მათ თაყვანი სცეს კარავს. ლევიტელთა სამსახური განსაზღვრული იყო 25 წლით, ე. ი. ოცდა ხუთი წლიდან ორმოცდა ათამდე; ამის შემდეგ კი ლევიტელი თავისუფალი იყო ყოველი სამსახურიდგან და მხოლოდ ყარაულობდა კარავს. (თ. 8).

ძველი აღთქმის იერარქია შესდგებოდა სამი ხარისხისაგან—1, მღვდელთ-მთავარი, 2, მღვდელი და 3, ლევიტელი. მღვდელთ მთავარს ჰქონდა უფლება შესვლისა წმიდაწმიდათაში, სადაცასრულებული იყვნენ, გარდა მსხვერპლის შეწირვისა, ეკმათ გუნდრუკი „წმიდაში“, აღენთოთ ყოველდღე სინათლე, ყოველს შაბათს გამოეცვალოთ დასაგებელი პურები და ესწავლებინათ ხალხისთვის სჯული

უფლისა. ლევიტელნი შეადგენდნენ იერარქიის დაბალს ხარისხს; ისინი მსახურობდნენ კარვის ეზოში, როგორც მღვდელთა თანაშემწენი, მათ დავალებული ჰქონდა დაგვა, დაწმედა კარვის ეზოსი, წყლის მოტანა, შეშის დაჭრა და მოგზაურობის დროს სჯულის კიდობნის და მისი ჭურჭელის გადატან-გადმოტანა.

სინას მთასთან ებრაელებმა იღვესასწაულეს პასექი, როგორც მოითხოვდა ამას წესი, გაზაფხულის პირველი თვის მეთოთხმეტე დღის საღამოთი; მაგრამ აღმოჩნდა, რომ ზოგნი ურიათაგანნი წაბილწულ იყვნენ მიცვალებულებთან შეხედვით; ზოგნი კიდევ სხვაგან იყვნენ წასულნი; ამიტომ, ღვთის ბრძანებით, მათ უნდა ედღესასწაულათ პასექი ერთი თვის შემდეგ, ე. ი. მეორე თვის 14 ჩვეულებრივი წესით. (თ. 9).

ღმერთმა უბრძანა მოსეს გაეკეთებინა ორი ნესტვი ვერცხლისა მოჭედილი; ეს ნესტვები ებრათ მღვდლებს, არონის შვილებს. ნესტვების დაკვრით ეუწყებოდათ ხალხს კარავთან სალოცავად შეკრების და სამგზავროდ გამზადების ჟამი. ხალხის კარავთან სალოცავად ნესტვს უკრავდნენ მოკლე-მოკლედ; მარტო ერთი ნესტვის დაკვრა მოკლედ იწვევდა მხოლოდ მთავართა და წინამძღოლთა, ორთავესი კი მთელს საზოგადოებას. გაგრძელებული ხმა ორთავე ნესტვისა ერთად იყო ნიშანი საომრად გამოსვლისა და თითო დაკვრაზე უნდა გამოსულიყვნენ საომრად გამზადებული ბანაკები, ჯერ იუდასი, მერე ბენიამინისა, შემდეგ ეფრაიმისა და ბოლოს დანისა. დღესასწაულებში კი მოკლედ უკრავდნენ საყვირებს. (თ. 10—1, 10).

გაკრძელება იქნება.

ი ს ყ ი დ ე ბ ი ა ნ

დამართვი და ვით დამბაშიძისაგან შემდგენილი და გამოსცემული წიგნები:

თბილისში, წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში, უკირილაში— «მწყემსი»-ს რედაქციაში.

1. საეკლესიო და ღვთის-მსახურების წიგნები.

1. **ლოცვანი** ნახატებიანი, გამოცემა მესამე. მართლ-მადიდებელი ეკლ. უქთავერესი დღესასწაულების ისტორიული მოთხრობით. ამ ლოცვანში არის მთელი წლის ტროპარ-კონდაკები, სერობა, პარაკლისი ღვთის-მშობლისა და ზიარების ლოცვა. აგრეთვე ამ ლოცვანის სრულს თვეთა მეტყველებაში აქვან ჩართული საქართვ. წმიდანები მათი ისტორიული მოთხრობით და ტროპარ-კონდაკებით. ფ. ყლით 25 კ. და უყდოთ . . . 20 კ.
2. წესი სწეულის ზიარებისა და ვრცელი პანაშვილისა, ფასი . . . 10 კ.
3. **სოცხლთა** და გარდაცვალებულთა მოსახსენებელი კონდაკი (კარგის ყლით) ფ. . . 20 —
4. ძონდაკი იოანე ოქროპირის წირვისა უყდოთ 30 კ. კარგი ყლით . . . 50 >
5. შემოკლებული ლოცვანი ანბანით და თორმეტი საუფლო დღეების ტროპარ-კონდაკებით ფ. . . 5 >
6. საქართველოს ეკლესიის წმიდანები რუს. 5 „

2. სასაწყო და სახელმძღვანელო წიგნები.

1. ღარიგება საღმრთო სჯულის წევლებზე, 30 კ.
2. დაწყებითი გავყვილები საღმრთო სჯულის სწავლებაზე ფ. . . 15 —
3. ახალ საუბირო კონსტანტინათა წესდებულება—ფასი . . . 30 კ
5. მღვდელთათვის საიდუმლოების შესრულების დროს საჭირო სახელმძღვანელო წიგნი—ფასი ყლით . . . 20 კ

3. სამკურნალო წიგნები და დარიგება ჯანმრთელობის დაცვაზე.

1. ახალ კარბად ნი, მკორე გამოცემა დამატებით, რომელიც განხლული, მოწო-

ნებული და ნება-დართულია კავკასიის საეკლძო რჩევასაგან ყლით ფასი . . . 1 მ. უყდოთ . . . 60 კ.

2. ღარიგება მხედველობის დაცვასა და თვალების მოვლაზე, ფასი . . . 10 —
3. ჯანმრთელობა და ავადმყოფობა ექიმის საუბარი . . . 5 კ.
4. შესანიშნავი მონასტრები და ეკლესიები და ამ მონასტრების აღმაშენებელთა ცხოვრების აღწერილობანი,

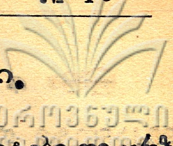
1. მცხეთის ტაძარი და წმიდა ნინო, ქართ. განმანათლებელი, ფასი . . . 15 კ.
2. ბელათის მონასტერი და ცხოვრების აღწერილობა მეფის დავით აღმაშენებ. . . 15 კ. იგივე რუსულ ენაზე . . . 20 „
3. შიო მღვიმის მონასტერი და ცხოვრების აღწერა ღირსისა მამისა ჩვენისა შიოსი . . . 5 კ.
4. **მთავარ-მოწ. დავით და კონსტანტინე და მოწამეთის მონასტერი.**—ფასი . . . 5 კ. იგივე რუსულ ენაზე . . . 10 კ.
5. პარძის მონასტერი, ფასი . . . 5 კ.
6. მარტვილის მონასტერი . . . 2 კ.

5. საუფლო და ღვთის-მშობლის დღესასწაულების აღწერა სწავლად დარიგებით.

1. ღვთის-მშობლის დაბადება, სურათით . . . 2 —
2. ტაძრად მიყვანება ღვთის-მშობლისა, ფ. . . 2 —
3. ამადღება პატრიოსნისა და ცხველს-მყოფელისა ჯვარისა, სურათით . . . 2 —
4. შობა უფლისა . . . 2 კ.
5. მიჩქმა უფლისა, სურათით.—ფასი . . . 2 —
6. ხარება ყოვლად წმიდა ღვთის-მშობლისა 2 —
7. ბზობა სურათით—ფასი . . . 2 —
8. აღდგომა სურათით—ფასი . . . 2 —
9. მიძინება ყოვლად წმ. ღვთის-მშობლისა, 2 —
10. ბელთუქნელი ხატის იტორია . . . 3 კ.

6. მოწამენი, ღირსნი მამანი და დედანი საქართველოს ეკლესიისა, შესანიშნავი საქართველოს მეფენი და დედოფალნი:

1. წმიდა მოწამე რაჟდენი, სურათით, ფასი . . . 3 კ.
2. წმ. ნინო ქართველთ განმანათლებელი . . . 2 —
3. მეფე დავით მესამე აღმაშენებელი . . . 5 —
4. თამარ მეფე, სურათით . . . 5 —

- 5. გიორგი მთაწმიდელი 10—
- 6. იოანე ზედაზნელი 5—
- 7. შუშანიკი 3—
- 8. ქეოვეან დედოფალი 2—
- 9. არჩილ და ლუარსაბი 5—
- 10. წმიდა ნინო რუსულად 8—

ხატები და მხატვრობანი.

იმექონებიან პატარა იაფ-ფასიანი ხატები ფიციარზე სამ-ოთხ გოჯიანი ფასი 5—10 კ. ხატები არის მაცხოვრის, ივერის ღვთ-ს-მშობლის, წმიდა გიორგის, ანდრია მოციქულის, პირველ წოდებულისა და ათორმეტა დღესასწაულთა. ვინც დაიბარებს ხატებს არა ნაკლებ ოცისა, იმათ ჩვენს საქართლო-ში ყველგან ფოსტის გასაგზავნი არა გარდახდება ამასთან იმექონება სქელ ქალღმრთელ ნახატი წმიდა ნინასი, საქართველოს განმანათლებელისა ვარაუთ 6+7 გოჯიანი ფასი 15 კ. ფოტო-ტიპით დახატული წმიდანი მთავარ-მოწამენი დავით და კონსტანტინე 6+5 გოჯიანი ფასი 5 კ. ამავე ზომისა და ამისთანავე სახით წმიდა ნინო ქართველთ განმანათლებელისა და დავით აღმაშენებელისა ფ. თითო 5 კ. ვინც ზემო აღნიშნულ წიგნებს გამოიწერს არა ნაკლებ ერთი თუშნისა, მას მანეთზე დაეთმობა 30 კ. ვინც ორ კაპიკიან წიგნაკებს დაიბარებს არა ნაკლებ ასი ცალისა, ის ფოსტით გასაგზავნს არ იხდის.

იმექონება აგრეთვე მრავალი პატარა გულსაიკიდი ხატები ფერგადუეალი ლითონისა, სახელდობრ: ნინოსი, დავით და კონსტანტინესა, დავით აღმაშენებლისა, თამარისა, ანდრია პირველ წოდებულისა და წმიდა გიორგისა, ფასი თითო 5 კ. ვინც ასს დაიბარებს ნაღდ ფულზე, მას გაგზავნით დაეთმობა სამ მან. ესეთი იმექონებიან ვერცხლისა, ფასი 40 კ.

7. რელიგიური და ზნეობრივი შანარსის წიგნები და საუბრები:

- 1. წმიდანი ილია-მთავარი: ბასილი დიდი, ბრიგორი ღვთის-მეტყველი და იოანე მკრპიანი, სურათებით — ფასი 5—
- 2. როგორ უნდა ვმარხულობდეთ — ფასი . 2—
- 4. ანდრია პირველწოდებული, ისტორიული პოემა აკაკისა, ფასი 5—
- 5. სიკვდილი მართლისა, კონსტანტინე-ტიმონის მიხედვით 5—
- 6 ხმა მოძღვრისა სამწყსოსადმი. საუბარა შესწავლა იესო ქრისტესი 3—
- 7 შეილების მოვალეობა მშობელთადმი 3—
- 8 მშობლების მოვალეობა შეილთადმი 3—
- 9 ვინ არიან ჩვენი ცხოვრების მტერი და როგორ უნდა ვსძლიოთ მათ 3—
- 10 იუნჯებლით საუნჯესა ცათაშინა 3—
- 11 საუბარი ღვთის სიტყვაზე 3—
- 12 — შრომაზე 3—
- 13. სამგვარი სიკვდილი 5 »

8. მოთხრობანი დაბადებიდან.

- 1. მფე სოლომონ-ბრძენი სურათით—ფ. 5—
- 2. მათერი (მოთხრობა დაბადებიდან) სურ. 5—
- 3. სიბრძნე იოანისა ზირაქისა, სურათით. 5—
- 4. იოსები 5—
- 5. მრავალ წამებული იობი 5 კ.

11. მხატვრობანი სას. და საერო მოღვაწეთა.

- 1. შოთა რუსთაველი. 25 კ.
 - 2. აკაკი წერეთელი 25 კ.
 - 3. თამარ მეფე 25 კ.
- იმექონება აგრეთვე შესავალ-გასავალის წიგნები და ყოველგვარი მოწმ. ბლანკები და ამოწერილობანი.

ყურნალის „მწყემსი“-ს

სტამბა

(დ. დ. ღამბაშიძისა)

იღებს ყოველ გვარ საბეჭდავ ზაკაზებს. სტამბა ას-რულებს დაკვეთილ სამუშავოს დროზე, სუფთად და პირიან ფასებში.

სტამბა იმყოფება დაბა ყვირილაში ღამბაშიძის საკუთარ სახლებში.

რედაქტორ-გამომცემელი დეკ. დ. ღამბაშიძე, 30 აგვისტო 1908 წ.

სტამბა ყურნალის „მწყემსი“-ს რედაქციისა (დეკ. დ. ბ. ღამბაშიძისა) ყვირილა საკუთარ სახლში.